

# Uzņēmējdarbības vide

## Darbaspēks un nodarbinātība

### Nodarbinātība

2012.gadā ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits virs 15 gadiem Kazahstānā bija 8 981 900 jeb 71,7%, no tiem nodarbināti ir 8 507 100 jeb 67,9% no visiem iedzīvotājiem. Salīdzinājumā ar 2011.gadu nodarbināto skaits ir pieaudzis par 2,5%. Lauksaimniecībā nodarbināti ir 25,5% strādājošo, tirdzniecībā – 14,1%, rūpniecībā strādā 11,8% darbaspēka, izglītības nozarē – 10,5% un celtniecībā – 7,6%.

2012. gadā bezdarba līmenis bija 5,3%, kas ir tāds pats kā 2011.gadā. Ilgtermiņa bezdarba līmenis ir 2,5%.

Avots: Statistics Bureau – [www.stat.kz](http://www.stat.kz)

### Darba likumdošana

Darba attiecības Kazahstānā regulē 2007.gada 15.maijā apstiprinātais Darba likums. Darba ņēmējs, nodibinot darba tiesiskās attiecības ar darba devēju, slēdz darba līgumu. Izņēmums ir gadījumi, ja darba ņēmēju ievēl vai speciāli nozīmē kādā amatā. Līgumā jāiekļauj šāda informācija:

- darba pienākumi;
- darba izpildes vieta un darba apstākļi;
- darba līguma termiņš;
- atalgojuma nosacījumi;
- darba kārtības nosacījumi;
- abu līgumslēdzēju pušu tiesības un pienākumi;
- darba līguma laušanas nosacījumi.

Līgumu var slēgt uz nenoteiktu un noteiktu laiku (ne mazāku par vienu gadu), kā arī noteikta darba uzdevuma veikšanai. Darba līgumu var slēgt ar personām, kuras ir sasniegušas 16 gadu vecumu. Ar jaunākām personām darba līgumu var slēgt Darba likumā noteiktos gadījumos ar vecāku rakstisku piekrišanu. Stājoties darbā, iesniedzami personu apliecinoši dokumenti (līdz 16 gadu vecumam – dzimšanas apliecība), izziņa par dzīves vietu (ārvalstniekiem vai nepilsoņiem), atestāts par izglītību vai kvalifikāciju un tml.

Pārbaudes laiks nedrīkst pārsniegt 3 mēnešus.

Darba nedēļas ilgums ir 40 stundas, gadskārtējais apmaksātais atvaļinājums ir 24 kalendārās dienas. Ir atļauts elastīgs darba dienu un darba stundu skaits nedēļā, darbs maiņās un rotācija. Papildus samaksa ir par virsstundām (maksimums 12 stundas mēnesī), darbu brīvdienās un svētku dienām. Apmaksāts pirmsdzemdību atvaļinājums ir 70 dienas, pēcdzemdību atvaļinājums 56 dienas, ko atsevišķos gadījumos var pagarināt līdz 70 kalendārām dienām. Neapmaksāts bērna kopšanas atvaļinājums var ilgt līdz pat 3 gadiem.

Darba samaksa nedrīkst būt mazāka par valstī noteikto minimālo darba algu. Sākot ar 2012. gada 1. janvāri minimālā alga valstī ir 17 439 Kazahstānas tenges (~64 LVL).

Darba attiecības var pārtraukt pēc darba ņēmēja vai darba devēja iniciatīvas, sakarā ar darba līguma termiņa beigām un citos Darba likumā noteiktos gadījumos, par to paziņojot 30 dienas iepriekš. Kolektīvās atlaišanas vai kompānijas slēgšanas gadījumā darbiniekiem jāizmaksā kompensācija vienas mēnešalgas apmērā.

Avots: <http://www.invest.gov.kz>

### Ārvalstnieku nodarbināšana

2011.gada 22.jūlijā pieņemtais likums par migrāciju regulē ārvalstnieku nodarbināšanu. Lai citas valsts pilsonis varētu strādāt Kazahstānā, ir nepieciešamas divu veidu atļaujas:

- darba atļauja ārvalstniekiem noteiktā specialitātē (specialitātes apstiprina valdība);
- darba atļauja ārvalstniekiem, kuru jāizņem darba devējam. Lai gan likums nosaka, ka šādas atļaujas izsniedz tikai iekšlietu dienesti, tomēr praksē to dara vietējās pašvaldības (akimāti). Šādas darba atļaujas ir nepieciešamas visiem ārvalstu darba ņēmējiem.

Katru gadu valdība nosaka darba atļauju kvotas, ņemot vērā ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitu attiecīgajā pašvaldībā un vietējo pašvaldību vajadzības. No 2012. gada 70% darbiniekiem kategorijās vadītāji un to vietnieki, struktūrvienību vadītāji jābūt Kazahstānas pilsoņiem, bet speciālistu un kvalificētu strādnieku grupā - 90%. Darba devējam līdz 1.septembrim jāiesniedz pieteikums darba atļauju kvotai nākošajam gadam. Tā kā pieejamais darba atļauju skaits ir ierobežots, tad svarīgi ir pieteikumu iesniegt pēc iespējas savlaicīgāk. Darba atļaujas iegūšanas process ir ilgs. Atļaujas derīguma termiņš parasti ir viens gads. Izņēmumi attiecas uz tādām darbinieku kategorijām kā pārstāvniecību un filiāļu vadītāji, Kazahstānas rezidenti. Darba atļaujas līdz 120 kalendāra dienām gadā pienākas personai, kas veic Kazahstānā biznesa darījumus, kā arī Krievijas un Baltkrievijas pilsoņiem muitas ūnijas ietvaros.

Avots: <http://www.invest.gov.kz>, [http://www.deloitte.com/assets/Dcom-Kazakhstan/Local%20Assets/Documents/T&L/En/Brochures/Doing%20business%20in%20KZ\\_2013.pdf](http://www.deloitte.com/assets/Dcom-Kazakhstan/Local%20Assets/Documents/T&L/En/Brochures/Doing%20business%20in%20KZ_2013.pdf)

## Uzņēmējdarbības veidi

Kazahstānas Civillikums ārvalstu un vietējiem investoriem atļauj dibināt šādas juridiskās formas uzņēmumus – sabiedrību ar ierobežotu atbildību, akciju sabiedrību, komandītsabiedrību, pārstāvniecību vai filiāli. Visbiežāk ārvalstu investori Kazahstānā dibina sabiedrību ar ierobežotu atbildību. Ārvalstu uzņēmums var atvērt Kazahstānā arī pārstāvniecību vai filiāli.

Uzņēmums ir oficiāli jāreģistrē, jāveic, tā saucamā, valsts reģistrācija. Valsts reģistrācija notiek pēc „viena loga” principa: visus reģistrācijai nepieciešamos dokumentus jāiesniedz vienā iestādē (Iekšlietu ministrijas Valsts reģistrācijas centrā). Reģistrācijas procedūra var ilgt mēnesi, ieskaitot reģistrāciju statistikas un nodokļu iestādēs.

### Sabiedrība ar ierobežotu atbildību

Sabiedrību ar ierobežotu atbildību var dibināt viens vai vairāki uzņēmēji, kuru saistības pret uzņēmumu nosaka viņu ieguldījuma apmērs pamatkapitālā. Minimālais pamatkapitāls ir summa, kas atbilst 100 aprēķinātajiem mēneša indeksiem – MCI (MCI ir likumdošanā noteiktais indekss sociālo pabalstu un nodokļu aprēķināšanai). Kopš 2012.gada 1. janvāra 1 MCI ir 1618 tenges (5,9 LVL).

### Akciju sabiedrība

Akciju sabiedrība ir atsevišķa juridiska persona, akcionāri nes atbildību par uzņēmuma saistībām savu ieguldījumu apmērā. Minimālais pamatkapitāls atbilst 50 000 mēneša indeksiem (300 000 LVL). Akcionāriem pamatkapitāls jāiemaksā 30 dienu laikā pēc sabiedrības reģistrācijas.

### Pārstāvniecība

Kazahstānas likumdošana atļauj ārvalstu uzņēmumam dibināt Kazahstānā pārstāvniecību, kas pārstāv mātes kompānijas intereses un veic mārketinga un informācijas apkopošanas funkcijas. Pārstāvniecība nedrīkst veikt komercdarbību. Ja ārvalstu uzņēmums to vēlas darīt, pārstāvniecību jāpārreģistrē par filiāli.

### Filiāle

Filiāle ir ārvalstu uzņēmuma struktūra, kas veic ārvalstu juridiskās personas funkcijas un saistības. Ārvalstu pārstāvniecības vai filiāles reģistrācijai nepieciešami šādi dokumenti:

- iesniegums par reģistrāciju;
- mātes kompānijas filiāles vai pārstāvniecības vadītājam izsniegta pilnvara;
- mātes kompānijas lēmums par filiāles (pārstāvniecības) izveidošanu;
- oficiāls izraksts no ārvalstu tirdzniecības reģistra vai cits dokuments, kas apliecina, ka attiecīgā persona, kura dibina filiāli vai pārstāvniecību Kazahstānā, ir juridiskā persona atbilstoši savas valsts likumdošanai;
- dokuments, kas apliecina mātes kompāniju kā nodokļu maksātāju ārvalstī;
- juridiski apstiprināta mātes kompānijas statūtu kopija;
- kvīts vai dokuments, kas apliecina maksu par valsts reģistrāciju un filiāles un pārstāvniecības uzskaites reģistrāciju.

Visus dokumentus ir jāpārtulko kazahu un krievu valodā un notariāli jāapstiprina. Valsts reģistrācijas maksa ir aptuveni 70 USD. Pēc valsts reģistrācijas sabiedrībai ir jāatver bankas konts un jāpasūta zīmogus vietējās pašvaldības pilnvarotā firmā, kura zīmogu reģistrē Kazahstānas varas iestādēs.

## Nodokļu likumdošana

### Nodokļu pamatlikmes

Nodoklis	Nodokļa likme
Pievienotās vērtības nodoklis	12%
Uzņēmuma ienākuma nodoklis	20%
Ieturamie nodokļi (no ienākumiem Kazahstānā)	15% nerezidentu ienākumi Kazahstānā 15% risku prēmiju apdrošināšana 5% risku pārapirošināšanas prēmijas 5% transporta pakalpojumi starptautiskajos pārvadājumos
Nodoklis no dividendēm	15%
Iedzīvotāju ienākumu nodoklis	10% rezidentiem, 15% nerezidentiem
Sociālās apdrošināšanas iemaksa	11% (darba devējs)
Obligātās pensijas iemaksas	10% (darba ņēmējs)
Īpašuma nodoklis	1,5%
Akcīzes nodoklis	Līdz 3 EUR/l alkoholam Līdz 2,5 EUR/l liķieriem Līdz 0,5 EUR /gab. tabakai Līdz 25 EUR/t benzīnam 0 EUR/t naftai EUR 0,5 par dzinēja cm <sup>3</sup> transportlīdzekļiem
Eksporta jēlnaftas un gāzes kondensāta rentes nodoklis	0% cenai līdz 40 USD/barelu - 32% cenai līdz 200 USD/barelu
Minerālvielu ieguves nodoklis	No 5% 250 000 t līdz 18% virs 10 milj. t

**Uzņēmuma ienākuma nodokļa** maksātāji ir Kazahstānas Republikas rezidenti – juridiskās personas, izņemot Kazahstānas Republikas Nacionālo banku un valsts iestādes, kā arī Kazahstānas nerezidenti – juridiskās personas, kas veic savu darbību Kazahstānā un kuri saņem ieņēmumus no avotiem Kazahstānā. Rezidenti maksā nodokļus par ieņēmumiem visā pasaulē, bet nerezidenti tikai par Kazahstānā gūtiem ieņēmumiem. Standarta nodokļa likme ir 20%. Ar nodokļu likmi 10% apliek lauksaimniecības uzņēmumus. Ar papildu 15% nodokli apliek ārvalstu kompāniju pārstāvniecību neto peļņu. Nodokļu likmi var samazināt līdz 5% saskaņā ar starptautiskajiem līgumiem. Ar 15% nodokļu likmi apliek dividendes.

Kazahstāna ir noslēgusi 35 starpvalstu līgumus par dubulto nodokļu neaplikšanu. Līgums starp Latviju un Kazahstānu ir noslēgts 2002.gadā.

**Individuālā ienākuma nodokļa** maksātāji ir fiziskās personas. Ar individuālo ienākuma nodokli neapliek sociālo palīdzību, alimentus, zaudējumus, kas rodas no kaitējuma personas dzīvībai un veselībai, kompensācijas, kā arī noguldījuma procentus.

**Pievienotās vērtības nodokļa likme ir 12%.** Ar nodokli neapliek medicīnas un veterinārās preces un pakalpojumus, pakalpojumus kultūras, izglītības un zinātnes jomā, uzņēmuma pārdošanu, preces un pakalpojumus, kas saistīti ar infrastruktūras projektiem, finanšu pakalpojumus u.c.

**Ar akcīzes nodokli** apliek spirtotos dzērienus un tabakas izstrādājumus, benzīnu (izņemot aviācijas), dīzeļdegvielu, vieglās automašīnas (izņemot automašīnas invalīdiem ar rokas vadību), jēlnaftu, gāzes kondensātu, azartspēļu un loterijas biznesu.

**Sociālo nodokli** Kazahstānā maksā darba devēji. Likme ir 11% no darba ņēmēja ienākumiem. Ar sociālo nodokli netiek apliktas kompensācijas, ko izmaksā uzņēmuma likvidācijas gadījumā, kompensācijas par darbinieku neizmantoto atvaļinājumu un iemaksas obligātajā pensiju fondā.

**Nekustamā īpašuma nodokļa likme** juridiskām personām ir 1% (dažos gadījumos 0,5% un 0,1%). Fizisko personu nekustamo īpašumu likme ir atkarīga no to vērtības:

Nekustamā īpašuma vērtība	Likme, %
līdz 1 000 000 KZT ieskaitot	0,05%
no 1 000 000 KZT līdz 2 000 000 KZT	500 KZT + 0,08% no summas, kas pārsniedz 1 000 000 KZT
no 2 000 000 KZT līdz 3 000 000 KZT	1300 KZT + 0,15% no summas, kas pārsniedz 2 000 000 KZT
no 3 000 000 KZT līdz 4 000 000 KZT	2300 KZT + 0,15% no summas, kas pārsniedz 3 000 000 KZT
no 4 000 000 KZT līdz 5 000 000 KZT	3800 KZT + 0,2% no summas, kas pārsniedz 4 000 000 KZT
no 5 000 000 KZT līdz 6 000 000 KZT	5800 KZT + 0,25% no summas, kas pārsniedz 5 000 000 KZT
no 6 000 000 KZT līdz 7 000 000 KZT	8300 KZT + 0,3% no summas, kas pārsniedz 6 000 000 KZT
no 7 000 000 KZT līdz 8 000 000 KZT	11300 KZT + 0,35% no summas, kas pārsniedz 7 000 000 KZT
no 8 000 000 KZT līdz 9 000 000 KZT	14800 KZT + 0,4% no summas, kas pārsniedz 8 000 000 KZT
no 9 000 000 KZT līdz 10 000 000 KZT	18800 KZT + 0,45% no summas, kas pārsniedz 9 000 000 KZT
lielāki par 10 000 000 KZT	23300 KZT + 0,5% no summas, kas pārsniedz 10 000 000 KZT

### Minerālvielu ieguves nodokļu likmes

Minerālvielu ieguves nodoklis ir no 0,25% līdz 22% atkarībā no minerāla veida. Naftas un gāzes ieguves kompānijām nodoklis ir no 5% līdz 18% atkarībā no saražotā apjoma.

Minerālvielas		Likme, %
Melno, krāsaino un radioaktīvo metālu rūdas	hroma rūda	16,2
	mangāns un dzelzs mangāna rūda	2,5
	dzelzs rūda	2,8
	urāns	18,5
Metāli	varš	5,7
	cinks	7,0
	svins	8,0
	zelts, sudrabs, platīns, palādijs	5,0
	alumīnijs	0,25
	alva, niķelis	6,0
Metālus saturošie elementi	vanādijs	4,0
	hroms, litījs, magnēzijs, kobalts, volframs, bismuts, stādijs, merkūrijs, arsēnijs	6,0
Retzemju metālus saturošie minerāli	niobijs, lantāns, cerijs, cirkonijs	7,7
	gallījs	1,0
Mikroelementus saturošie minerāli	selēnijs, telūrijs, molibdēns	7,0
	skandījs, ģermānijs, rubīdijs, cēzijs, kadmijs, indijs, tālijs, hafnijs, rēnijs, osmijs	6,0
Radioaktīvos elementus saturošie minerāli	rādijs, torijs	5,0
Nemetālus saturošie minerāli	melnās ogles, brūnās ogles, slāneklis	0,0
	fosforīti	4,0
	bora anhidrīds	3,5

Minerālvielas		Likme, %
	barīts	4,5
	talks	2,0
	fluorīts	3,0
	volastonīts	3,5
	šungīts	2,0
	grafīts	3,5

Avoti: <http://www.invest.gov.kz>;

[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Doing\\_business\\_in\\_Kazakhstan\\_E/\\$FILE/Doing\\_business\\_in\\_Kazakhstan\\_E.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Doing_business_in_Kazakhstan_E/$FILE/Doing_business_in_Kazakhstan_E.pdf),

[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Tax\\_calendar\\_2013\\_E/\\$FILE/Tax\\_calendar\\_2013\\_E.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Tax_calendar_2013_E/$FILE/Tax_calendar_2013_E.pdf)